

มาตรฐานสินค้าเกษตร

มกษ. 9047-2560

THAI AGRICULTURAL STANDARD

TAS 9047-2017

การปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงรวบรวมผักและผลไม้สด

**GOOD MANUFACTURING PRACTICES FOR
COLLECTING HOUSE OF FRESH FRUITS AND VEGETABLES**

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ICS 67.020

ISBN

คณะกรรมการวิชาการพิจารณามาตรฐานสินค้าเกษตร
เรื่อง การปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงรวบรวมและคัดบรรจุสินค้าเกษตรด้านพืช

1. อธิบดีกรมวิชาการเกษตร หรือผู้ที่อธิบดีมอบหมาย
นางสาวเสริมสุข สลักเพ็ชร์ รองอธิบดี	ประธานกรรมการ
2. ผู้แทนกรมส่งเสริมการเกษตร
นายสำราญ สารบรรณ
นางสุนิสา ประไพตระกูล	กรรมการ
3. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข
นางมาลี จีรวงศ์ศรี
นางสาวกนกเนตร รัตนจันทร์	กรรมการ
4. ผู้แทนสำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร
นายธีระ รัตนพันธุ์
นางช่อทิพย์ ศัลยพงษ์	กรรมการ
5. ผู้แทนสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 กรมวิชาการเกษตร
นายจรงค์ จารุเนตร	กรรมการ
6. ผู้แทนกองพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าพืช กรมวิชาการเกษตร
นายเกรียงไกร สุภโตชะ
นายราเมธ แซ่เหลา	กรรมการ
7. ผู้แทนคณะเกษตร กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัยณรงค์ รัตนกรีฑากุล	กรรมการ
8. ผู้แทนคณะทรัพยากรชีวภาพและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
รองศาสตราจารย์วาริช ศรีละออง	กรรมการ
9. ผู้แทนสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย
นางชลธิชา นิवासประภคิต	กรรมการ
10. ผู้แทนสมาคมผู้ค้าและส่งออกผลไม้ไทย
นายไพบุลย์ วงศ์โชติสถิต	กรรมการ
11. ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการพืชผักผลไม้ไทย
นายกฤษกร สุนทรธรรุสุข	กรรมการ
12. ผู้แทนสมาคมผู้ค้าปลีกไทย
นายกานต์ ดาวมณี	กรรมการ
13. ผู้แทนสมาคมผู้ตรวจรับรองและวิเคราะห์คุณภาพ
รองศาสตราจารย์วีรัตน์ วงศ์แสงนาค	กรรมการ
14. ว่าที่ร้อยตรีธงชัย วรวงศากุล
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร	กรรมการ
15. ผู้แทนสำนักกำหนดมาตรฐาน
สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
นางสาวนลินทิพย์ เพณี
นางสาวต่อพร สัตบุษ	กรรมการและเลขานุการ

โรงรวบรวมผักและผลไม้สดเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการผลิตหลังการเก็บเกี่ยว จึงมีความสำคัญที่จะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องลักษณะ เพื่อให้ได้ผลิตผลที่ปลอดภัยสำหรับการบริโภคและมีคุณภาพตามมาตรฐาน ดังนั้นคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร จึงเห็นสมควรกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงรวบรวมผักและผลไม้สด

แนวปฏิบัตินี้ กำหนดขึ้นโดยใช้เอกสารต่อไปนี้เป็นแนวทาง

สำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าพืช กรมวิชาการเกษตร 2556. ระบบการรับรองโรงงานผลิตสินค้าเกษตร. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, กรุงเทพฯ. หน้า 11-21.

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. 2553. การปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงคัดบรรจุผักและผลไม้สด. มกษ.9035-2553.

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร :
การปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงรวบรวมผักและผลไม้สด
ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑

ด้วยคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร เห็นสมควรกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงรวบรวมผักและผลไม้สด เป็นมาตรฐานทั่วไป ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อส่งเสริมสินค้าเกษตรให้ได้คุณภาพ มาตรฐาน และปลอดภัย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ มาตรา ๑๕ และมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ ประกอบมติคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร ในการประชุมครั้งที่ ๓/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงออกประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร : การปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงรวบรวมผักและผลไม้สด มาตรฐานเลขที่ มกษ. 9047-2560 ไว้เป็นมาตรฐานทั่วไป ดังมีรายละเอียดแนบท้ายประกาศนี้

ทั้งนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

พลเอก

(ฉัตรชัย สาริกัลยะ)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

มาตรฐานสินค้าเกษตร

การปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงรวบรวมผักและผลไม้สด

1. ขอบข่าย

- 1.1 มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ ครอบคลุมข้อกำหนดการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงรวบรวมผักและผลไม้สด ตั้งแต่การรับวัตถุดิบ การจัดเตรียม การคัดเลือก การบรรจุ และการเก็บรักษา ซึ่งอาจรวมถึง การขนส่ง เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยและมีคุณภาพเหมาะสมเพื่อการจำหน่าย
- 1.2 มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ ไม่รวมถึงการคัดบรรจุผักและผลไม้สดตาม มกษ.9035 มาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงคัดบรรจุผักและผลไม้สด

2. นิยาม

ความหมายของคำที่ใช้ในมาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ มีดังต่อไปนี้

- 2.1 โรงรวบรวม (collecting house) หมายถึง อาคารหรือสถานที่ที่เป็นสิ่งปลูกสร้างถาวรรวมถึง บริเวณแวดล้อมที่อยู่ภายใต้การควบคุมของการจัดการเดียวกันที่สามารถจัดการด้านสุขลักษณะ สำหรับรวบรวมผลผลิต โดยมีการจัดการผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยวตั้งแต่การรับวัตถุดิบ การจัดเตรียม การคัดเลือก การบรรจุ และการเก็บรักษา ซึ่งอาจรวมถึงการขนส่ง
- 2.2 อันตราย (hazard) หมายถึง สารชีวภาพ เคมี หรือกายภาพที่มีอยู่ในอาหาร หรือสถานะของอาหารที่มีศักยภาพในการก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพ
- 2.3 การปนเปื้อน (contamination) หมายถึง การได้รับหรือการเกิดสารปนเปื้อนในอาหารหรือ สิ่งแวดล้อมของอาหาร
- 2.4 สารปนเปื้อน (contaminant) หมายถึง สารเคมีหรือชีวภาพ สิ่งแปลกปลอม หรือสารอื่นๆ ที่ไม่ได้ตั้งใจเติมเข้าไปในอาหาร ซึ่งอาจทำให้ความปลอดภัยหรือความเหมาะสมของอาหารลดลง
- 2.5 การจัดเตรียม (preparation) หมายถึง การดำเนินการใดๆ เพื่อให้ผักและผลไม้สดอยู่ใน สภาพพร้อมที่จะคัดเลือกและบรรจุผลผลิตในหีบห่อ เช่น การกำจัดสิ่งสกปรกหรือ สิ่งแปลกปลอม การล้าง การตัดแต่งเบื้องต้น (ตัดราก ตัดใบ ตัดก้าน ฯลฯ)
- 2.6 พื้นที่ผลิต (production area) หมายถึง บริเวณที่มีการจัดการผลิตภายในอาคารผลิตรวมถึง สิ่งปลูกสร้างชั่วคราว
- 2.7 น้ำสะอาด (clean water) หมายถึง น้ำที่ไม่มีการปนเปื้อนของอันตรายในระดับที่ทำให้อาหาร ไม่ปลอดภัยตามวัตถุประสงค์ของการใช้น้ำนั้น

2.8 สารพิษตกค้าง (pesticide residue) หมายถึง สารตกค้างในสินค้าเกษตรที่เกิดจากการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร และให้หมายความรวมถึงกลุ่มอนุพันธ์ของวัตถุอันตรายทางการเกษตรนั้น ได้แก่ สารจากกระบวนการเปลี่ยนแปลง (conversion products) สารจากกระบวนการสร้างและสลาย (metabolites) สารจากการทำปฏิกิริยา (reaction products) และสารที่ปนอยู่ในวัตถุอันตรายทางการเกษตร (impurities) ที่มีความเป็นพิษอย่างมีนัยสำคัญ

3. ข้อกำหนด

ข้อกำหนดของการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงรวบรวมผักและผลไม้สด มีดังต่อไปนี้

3.1 สถานประกอบการ

อาคารสถานที่ผลิตของโรงรวบรวม เครื่องมือ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ควรมีที่ตั้งหรือจัดวาง ออกแบบและสร้างให้สามารถป้องกันการปนเปื้อนอันตรายต่อผลิตผลที่อาจกระทบความปลอดภัยของผู้บริโภค และสามารถบำรุงรักษา ทำความสะอาดและฆ่าเชื้อได้สะดวก

3.1.1 ทำเลที่ตั้ง

โรงรวบรวมควรตั้งอยู่ในบริเวณที่มีสภาพแวดล้อมถูกสุขลักษณะและไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนของอันตรายที่ทำให้อาหารไม่ปลอดภัย ตั้งให้ห่างจากบริเวณที่มีสัตว์พาหะนำเชื้อชอบอาศัยอยู่ บริเวณที่มีสิ่งของที่ไม่ใช่แล้วหรือสิ่งปฏิกูล บริเวณที่น้ำท่วมขัง และบริเวณที่มีฝุ่นควันมากผิดปกติ ทั้งนี้ หากที่ตั้งของโรงรวบรวมมีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนต้องมีมาตรการป้องกัน

3.1.2 อาคารสถานประกอบการ

3.1.2.1 ออกแบบและวางผังสายการผลิตให้อื้ออำนวยความสะดวกการปฏิบัติงานอย่างถูกสุขลักษณะ รวมถึงป้องกันการปนเปื้อนข้าม ดังนี้

- ก) บริเวณผลิตมีพื้นที่เพียงพอสำหรับการผลิตให้เป็นไปตามลำดับ เพื่อทำให้กระบวนการผลิตสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและสะดวกต่อการปฏิบัติงาน
- ข) พื้นที่ผลิต พื้นที่รับ-ส่งผลิตผล พื้นที่สำนักงาน พื้นที่พักอาศัย และห้องน้ำ ควรแบ่งแยกให้เป็นสัดส่วน เพื่อหลีกเลี่ยงการปนเปื้อนและการปนเปื้อนข้าม

3.1.2.2 โครงสร้างภายในอาคารและส่วนประกอบควรมีการออกแบบอย่างเหมาะสม สร้างด้วยวัสดุที่แข็งแรง ทนทาน และง่ายต่อการบำรุงรักษา ทำความสะอาด และในกรณีที่เป็นควรฆ่าเชื้อได้

- ก) อาคารผลิตสามารถกันแดดและฝน และป้องกันไม่ให้ผลิตผลเกิดการปนเปื้อนได้โดยขึ้นกับชนิดของผลิตผลและความเสี่ยงจากสภาพแวดล้อม
- ข) เพดานหรือหลังคาควรสร้างด้วยวัสดุคงทน มีพื้นผิวเรียบ ไม่เป็นแหล่งสะสมของสิ่งสกปรก และสามารถถ่ายเทอากาศได้ดี

- ค) ผนังควรสร้างด้วยวัสดุคงทน มีผิวเรียบ
- ง) พื้นควรสร้างด้วยวัสดุคงทน แข็งแรง มีพื้นผิวเรียบและทำความสะอาดง่าย สามารถระบายน้ำได้เพียงพอ ไม่มีน้ำขัง

3.1.2.3 กรณีผลิตผลที่ต้องระวังศัตรูพืช ให้มีการออกแบบและสร้างในลักษณะที่สามารถควบคุมและป้องกันศัตรูพืชได้อย่างเหมาะสม

3.1.2.4 กรณีมีสิ่งปลูกสร้างที่ใช้ในการปฏิบัติงานชั่วคราว เช่น เต็นท์ กระจง ครอบออกแบบและสร้างในลักษณะที่หลีกเลี่ยงการปนเปื้อนต่อผลิตผล รวมถึงมีมาตรการป้องกันที่ทำให้แน่ใจในความปลอดภัยของอาหาร

3.1.3 เครื่องมือและอุปกรณ์การผลิต

3.1.3.1 เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตมีการออกแบบและสร้างด้วยวัสดุที่เหมาะสม เอื้ออำนวยต่อการบำรุงรักษา การทำความสะอาด และในกรณีที่เป็นควรฆ่าเชื้อได้ เพื่อให้มั่นใจว่าสามารถลดความเสี่ยงในการปนเปื้อน

- ก) ติดตั้งเครื่องมือและอุปกรณ์ในตำแหน่งที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะแก่การปฏิบัติงาน รวมถึงสามารถตรวจสอบความสะอาดหรือสัตว์พาหะนำเชื้อได้สะดวก
- ข) เครื่องมือและอุปกรณ์ควรทำด้วยวัสดุผิวเรียบ ไม่เป็นสนิม ไม่ทำปฏิกิริยากับผลิตผล ซึ่งเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค ทั้งนี้ พื้นผิวหรือโต๊ะสำหรับการปฏิบัติงานที่สัมผัสกับผลิตผล ต้องมีความสูงจากพื้นในระดับที่เหมาะสม
- ค) จำนวนเครื่องมือและอุปกรณ์มีเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน ไม่ชำรุดหรือแตกหัก และเก็บให้เป็นสัดส่วนในสถานที่ที่เหมาะสม

3.1.3.2 เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ควบคุมการผลิต เช่น เครื่องชั่งน้ำหนัก นาฬิกาจับเวลา ควรตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้สามารถทำงานได้ถูกต้องแม่นยำ

3.1.4 สิ่งอำนวยความสะดวก

สิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานควรมีอย่างเพียงพอและออกแบบอย่างเหมาะสม เพื่อให้มั่นใจในความสะอาดขณะปฏิบัติงานและลดความเสี่ยงในการปนเปื้อน

- ก) มีน้ำสะอาดสำหรับการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกในการเก็บรักษาและแจกจ่ายน้ำ
- ข) มีเครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับการจัดการของเสียและการระบายน้ำอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- ค) มีเครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับทำความสะอาดอย่างเพียงพอ และเก็บให้เป็นสัดส่วนในสถานที่ที่เหมาะสม

- ง) มีห้องสุขาและอ่างล้างมือที่ถูกสุขลักษณะและเพียงพอต่อผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงมีวัสดุอุปกรณ์ทำความสะอาดมือและทำให้มือแห้งที่เหมาะสม โดยจัดให้อยู่ในบริเวณที่ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อน เช่น ห้องสุขาอยู่แยกจากบริเวณผลิตและไม่เปิดสู่บริเวณผลิตโดยตรง อ่างล้างมือควรมีอยู่หน้าห้องสุขา และ/หรือบริเวณหน้าทางเข้าสู่บริเวณผลิต
- จ) มีอุปกรณ์ระบายอากาศที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติงาน
- ฉ) มีแสงสว่างเพียงพอสำหรับการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะจุดที่มีการคัดแยกและตรวจสอบผลิตภัณฑ์ และจุดที่มีผลต่อการควบคุมอันตราย
- ช) มีสถานที่ที่เหมาะสมและเพียงพอสำหรับเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ โดยแยกออกเป็นสัดส่วนจากวัสดุหรือสิ่งของที่ไม่ใช่อาหาร เพื่อป้องกันการปนเปื้อนระหว่างการเก็บรักษา

3.2 การควบคุมการปฏิบัติงาน

มีการกำหนดวิธีการควบคุมคุณภาพและลดความเสี่ยงของการปนเปื้อนในการปฏิบัติงาน ตั้งแต่การรับวัตถุดิบ การจัดเตรียม การคัดเลือก การบรรจุ การเก็บรักษา และ/หรือการขนส่ง รวมถึงมีเอกสารและบันทึกข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการทบทวนประสิทธิภาพของการควบคุม เพื่อให้มั่นใจในความปลอดภัยของอาหาร

3.2.1 วัตถุดิบ

- 3.2.1.1 คัดเลือกวัตถุดิบที่มีคุณภาพเหมาะสมและต้องมาจากแหล่งปลูกที่ได้รับการรับรอง หรือมีหลักฐานแสดงการปฏิบัติตามมาตรฐานหรือข้อกำหนดตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) หรือมาตรฐานอื่นที่มีการควบคุมการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรอย่างถูกต้อง โดยมีการสุ่มตรวจคุณภาพวัตถุดิบเพื่อให้ได้วัตถุดิบตรงตามลักษณะที่ต้องการอย่างสม่ำเสมอ และสุ่มวัตถุดิบเพื่อตรวจสอบสารพิษตกค้าง และ/หรืออันตรายอื่นที่เกี่ยวข้องอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองระบบคุณภาพ
- 3.2.1.2 มีมาตรการควบคุมคุณภาพวัตถุดิบเพื่อป้องกันการปนเปื้อนและเสื่อมสภาพ ดังนี้
 - ก) ภาชนะบรรจุที่ใส่วัตถุดิบระหว่างการขนส่งต้องสะอาด ทำมาจากวัสดุที่ไม่เป็นอันตราย และไม่เคยบรรจุวัตถุดิบอันตรายหรือสารพิษมาก่อน กรณีวัตถุดิบมีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนควรมีการควบคุมให้ผู้ส่งวัตถุดิบทำความสะอาดภาชนะบรรจุก่อนใช้งานตามความเหมาะสม
 - ข) กรณีวัตถุดิบที่ต้องระวังศัตรูพืชให้บรรจุในสภาพเหมาะสมที่สามารถป้องกันศัตรูพืชได้ และมีมาตรการป้องกันศัตรูพืชในขั้นตอนการรับวัตถุดิบ
 - ค) บริเวณรับวัตถุดิบควรสะอาด ไม่มีน้ำขังและสิ่งปฏิกูลอื่น ๆ ไม่วางภาชนะบรรจุหรือตะกร้าที่ใส่วัตถุดิบบนพื้นโดยตรง

- ง) การเก็บรักษาวัตถุดิบ ในกรณีที่มีวัตถุดิบเข้ามามากเกินไปหรือผลิตไม่ทัน ควรเก็บไว้ในห้องหรือบริเวณที่สะอาด ไม่มีน้ำขัง ไม่มีกลิ่นเหม็น ไม่วางภาชนะบรรจุหรือตะกร้าที่ใส่วัตถุดิบบนพื้นโดยตรง หรือหากเก็บในห้องเย็นควรมีอุณหภูมิที่เหมาะสม กรณีวัตถุดิบที่ต้องระวังศัตรูพืชให้มีมาตรการป้องกันในขั้นตอนการเก็บรักษา
- จ) ภาชนะหรือตะกร้าที่ใช้ต้องติดป้ายบ่งชี้วัตถุดิบแต่ละรุ่นได้ และการนำวัตถุดิบออกจากบริเวณเก็บรักษาให้เรียงตามลำดับก่อนหลัง
- ฉ) การขนย้ายวัตถุดิบเพื่อใช้ในการผลิตควรปฏิบัติอย่างถูกสุขลักษณะ

3.2.2 กระบวนการผลิต

- 3.2.2.1 ทำความสะอาดผลิตผลในเบื้องต้น เช่น การคัดแยกสิ่งสกปรกหรือสิ่งแปลกปลอม การตัดแต่งส่วนที่เสียหายและเน่าเสียออก หากมีการใช้น้ำล้างผลิตผลต้องใช้น้ำสะอาดและปฏิบัติอย่างถูกสุขลักษณะ รวมทั้งมีการควบคุมคุณภาพน้ำให้เหมาะสมกับการใช้งาน
- 3.2.2.2 การคัดคุณภาพผลิตผล และ/หรือการตัดแต่งผลิตผลในเบื้องต้น ควรปฏิบัติอย่างถูกสุขลักษณะ และระมัดระวังไม่ให้ผลิตผลเสื่อมคุณภาพ อุปกรณ์ที่ใช้ต้องสะอาด ไม่ขึ้นสนิม ห้ามวางผลิตผลหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ บนพื้นโดยตรง และไม่ใช้อุปกรณ์นั้น ๆ ทำอย่างอื่นระหว่างการผลิต
- 3.2.2.3 กรณีที่มีการใช้สารเคมีในกระบวนการผลิต เช่น สารทำความสะอาด สารเคลือบผิว สารเร่งให้สุก สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ต้องเลือกใช้ทั้งชนิดและปริมาณที่ถูกต้องตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่เกี่ยวข้อง หรือตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 หรือข้อกำหนดของประเทศคู่ค้า หรือข้อตกลงของคู่ค้า

3.2.3 ภาชนะบรรจุและการบรรจุหีบห่อ

- 3.2.3.1 ภาชนะบรรจุและวัสดุที่ใช้ในการบรรจุหีบห่อต้องสะอาด มีขนาดเหมาะสมกับผลิตผล มีความทนทานต่อการขนส่งและจำหน่าย สามารถป้องกันความเสียหายหรือการปนเปื้อนได้ ทั้งนี้ในขณะที่ผลิตห้ามวางภาชนะบรรจุบนพื้นโดยตรง และควรเก็บรักษาภาชนะบรรจุและวัสดุที่ใช้บรรจุหีบห่อในบริเวณที่สะอาดและป้องกันฝุ่นละอองได้
- 3.2.3.2 การบรรจุหีบห่อควรปฏิบัติอย่างถูกสุขลักษณะและระมัดระวังไม่ให้ผลิตผลเสียหาย และควรมีการสุ่มตรวจสอบสภาพของการบรรจุหีบห่อ เช่น น้ำหนัก การปิดผนึก ตาหนีต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลิตผลที่มีรายละเอียดตรงตามที่กำหนด
- 3.2.3.3 กรณีผลิตผลที่ต้องระวังศัตรูพืช ภาชนะบรรจุที่ใช้ต้องมีสภาพเหมาะสมที่สามารถป้องกันศัตรูพืชได้
- 3.2.3.4 กรณีบรรจุหีบห่อเพื่อการส่งออก ต้องแสดงฉลากให้ครบถ้วนและถูกต้องตามกฎหมายหรือข้อกำหนดของประเทศคู่ค้า

3.2.4 การควบคุมคุณภาพ

- 3.2.4.1 เก็บรักษาผลิตผลที่บรรจุเรียบร้อยแล้วไว้ในสภาพที่เหมาะสมและแยกเป็นสัดส่วนออกจากวัตถุดิบ เพื่อป้องกันการเสื่อมคุณภาพและการปนเปื้อนระหว่างการเก็บรักษา
- 3.2.4.2 มีวิธีควบคุมคุณภาพของผลิตผลเพื่อรอการจำหน่าย
- ก) บังชี้หรือระบุรุ่นการผลิตเพื่อให้สามารถตามสอบได้ โดยมีบันทึกข้อมูลของผลิตผล เช่น วันที่ผลิต จำนวนที่ผลิต ชื่อเกษตรกร ชื่อผู้ซื้อ จำนวนที่ขาย
 - ข) สุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบคุณภาพผลิตผลที่ผลิตในแต่ละรุ่นตามมาตรฐานสินค้าเกษตรที่เกี่ยวข้อง หรือตามข้อตกลงของคู่ค้า
 - ค) กรณีที่มีการใช้สารเคมีในกระบวนการผลิตตามข้อ 3.2.2.3 ให้สุ่มตรวจสอบสารเคมีที่ใช้และ/หรืออันตรายอื่นที่มีความเสี่ยงในผลิตผลที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

3.3 การบำรุงรักษาและการสุขาภิบาล

มีวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการบำรุงรักษาและทำความสะอาด การป้องกันสัตว์หรือแมลงเข้าในบริเวณผลิต การควบคุมสารเคมี การจัดการของเสีย และตรวจฝ้าระวังประสิทธิภาพของการดำเนินงานด้านการบำรุงรักษาและสุขาภิบาลเพื่อช่วยในการควบคุมอันตรายที่จะก่อให้เกิดการปนเปื้อน และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

3.3.1 การบำรุงรักษา

ซ่อมบำรุงรักษาสถานประกอบการและเครื่องมือที่ใช้ในการผลิตให้มีสภาพพร้อมใช้งานอย่างสม่ำเสมอ โดยระบุผู้รับผิดชอบ ความถี่ รวมถึงวิธีการ

3.3.2 การทำความสะอาด

- 3.3.2.1 ทำความสะอาดอาคารผลิต พื้น ผนัง เพดาน อุปกรณ์ที่ยึดติดกับผนังหรือเพดาน รวมถึงหลังคาอย่างสม่ำเสมอและถูกสุขลักษณะ ระบุผู้รับผิดชอบ วิธีการและความถี่ของการทำความสะอาด

- 3.3.2.2 ทำความสะอาดเครื่องมือและอุปกรณ์ก่อนและหลังการปฏิบัติงาน เก็บเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทำความสะอาดแล้วให้เป็นสัดส่วนในสถานที่ที่เหมาะสมและสามารถป้องกันการปนเปื้อนได้

3.3.3 การป้องกันสัตว์หรือแมลง

- 3.3.3.1 มีมาตรการในการป้องกันและกำจัดไม่ให้สัตว์หรือแมลงเข้าในบริเวณผลิต เนื่องจากอาจก่อให้เกิดการปนเปื้อน มีการฝ้าระวังและตรวจหาร่องรอยอย่างสม่ำเสมอ หากพบสัตว์หรือแมลงต้องดำเนินการกำจัดทันที โดยวิธีที่เหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อผลิตผล

- 3.3.3.2 กรณีผลิตผลที่ต้องระวังศัตรูพืช ในบริเวณผลิตต้องมีเครื่องมือหรือมาตรการป้องกันศัตรูพืช
- 3.3.3.3 ป้องกันสัตว์เลี้ยวไม่ให้อยู่ในบริเวณผลิตและเก็บรักษาผลิตผล เนื่องจากมีความเสี่ยงในการเป็นพาหะนำโรค
- 3.3.4 การควบคุมสารเคมีที่ใช้ในการผลิต**
 สารเคมีที่ใช้ในการผลิต สารทำความสะอาด และสารอื่น ๆ ต้องจัดเก็บไว้ในที่ที่เหมาะสม แยกเป็นสัดส่วนและมีป้ายบ่งบอกชัดเจน
- 3.3.5 การกำจัดของเสีย**
 มีวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการกำจัดของเสีย สิ่งที่ไม่ใช้แล้ว หรือสิ่งปฏิกูล และมีภาชนะสำหรับใส่ของเสียที่เพียงพอ ตั้งในบริเวณที่เหมาะสมและแยกออกจากพื้นที่ผลิต
- 3.3.6 ประสิทธิภาพของการเฝ้าระวังการบำรุงรักษาและสุขาภิบาล**
 มีวิธีการตรวจเฝ้าระวังประสิทธิภาพของระบบการสุขาภิบาล เช่น ตรวจประเมินการตรวจสอบความสะอาดก่อนการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ให้พิจารณาทบทวนอย่างสม่ำเสมอ หรือปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป
- 3.4 สุขลักษณะส่วนบุคคล**
- 3.4.1 มีข้อกำหนดด้านสุขลักษณะส่วนบุคคลสำหรับผู้ปฏิบัติงานและผู้เยี่ยมชม เพื่อให้ผู้ที่สัมผัสผลิตผลทั้งทางตรงและทางอ้อมรักษาความสะอาดส่วนบุคคลและประพฤตินในลักษณะที่เหมาะสมไม่ทำให้เกิดการปนเปื้อนต่อผลิตผล
- 3.4.2 ผู้ปฏิบัติงานในบริเวณผลิตต้องไม่เป็นโรคติดต่อหรือเป็นพาหะนำโรคที่อาจปนเปื้อนสู่ผลิตผล หากมีอาการเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บ ควรแจ้งหัวหน้างานและแยกผู้เจ็บป่วยหรือบาดเจ็บออกจากการทำงานที่อาจทำให้เกิดการปนเปื้อน
- 3.4.3 ผู้ปฏิบัติงานที่สัมผัสผลิตผลทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมถึงผู้เยี่ยมชมที่เข้าไปในบริเวณผลิตต้องมีสุขลักษณะ ดังนี้
- ก) แต่งกายสะอาดและเหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน
 - ข) ไม่สูบบุหรี่ ถ่มน้ำลาย เคี้ยวหมากฝรั่ง รับประทานอาหารในบริเวณผลิตและขณะที่ทำการปฏิบัติงาน
 - ค) ล้างมือให้สะอาดทุกครั้งก่อนที่จะเข้าสู่บริเวณผลิต หลังจากใช้ห้องสุขา หรือหลังสัมผัสสิ่งที่ก่อให้เกิดการปนเปื้อน รวมถึงดูแลมือและเล็บให้สะอาด
- 3.4.4 ให้ความรู้ สอนงาน หรืออบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติที่ถูกสุขลักษณะแก่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้ปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนในผลิตผล

3.5 การขนส่ง

หากมีการขนส่งให้มีการป้องกันการปนเปื้อนและการเสียหายหรือเสื่อมคุณภาพของผลิตผลอย่างเพียงพอในระหว่างการขนส่ง

- ก) ผลิตผลที่รอการขนส่งต้องเก็บรักษาในสภาพที่เหมาะสม เป็นระเบียบ และสะดวกต่อการตรวจสอบ
- ข) พาหนะขนส่งและตู้ขนส่งต้องสะอาดและอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน สามารถเก็บรักษาผลิตผลได้โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือเสื่อมคุณภาพ มีการป้องกันการปนเปื้อนจากฝุ่นละอองหรือสิ่งสกปรกระหว่างการขนส่ง

3.6 เอกสารและบันทึกข้อมูล

3.6.1 จัดทำเอกสารและแบบบันทึกข้อมูล รวมทั้งให้บันทึกข้อมูลที่สำคัญอย่างครบถ้วนถูกต้อง ได้แก่

- ก) แผนผังหรือแผนภูมิการผลิต
- ข) บันทึกข้อมูลผลิตผล เช่น
 - วันที่รับและผลิต ชื่อเกษตรกร แหล่งที่มา ปริมาณวัตถุดิบ ปริมาณการผลิต
 - วันที่จำหน่าย ผู้รับซื้อ ปริมาณการซื้อ/ขาย
- ค) บันทึกข้อมูลในกระบวนการผลิตและสุขาภิบาล เช่น ผลตรวจสอบคุณภาพวัตถุดิบ/ผลิตผล การใช้สารเคมีในการผลิต การตรวจสอบความสะอาด
- ง) บันทึกผลการตรวจสอบวัตถุดิบ/ผลิตผล
- จ) ข้อมูลอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการตามสอบได้ในกรณีที่เกิดผลผลิตมีปัญหา

3.6.2 จัดเก็บเอกสารและบันทึกข้อมูลต่างๆ อย่างมีระเบียบและเป็นหมวดหมู่ เพื่อสะดวกต่อการตรวจสอบและนำมาใช้

3.6.3 เก็บรักษาบันทึกตามระยะเวลาอย่างน้อย 2 ปี หรือตามข้อกำหนดของประเทศคู่ค้า

ภาคผนวก

คำแนะนำในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช

คำแนะนำนี้ใช้เป็นแนวทางในการลดความเสี่ยงจากศัตรูพืชเข้าทำลายผลิตผลหลังการเก็บเกี่ยว ณ โรงรวบรวม ดังต่อไปนี้

1. ควรใช้มุ้งตาข่ายขนาด 30 เมช (mesh) กางทุกด้าน ณ บริเวณที่จะใช้ดำเนินการคัดเลือกและบรรจุ เพื่อป้องกันแมลงวันผลไม้เข้าไปวางไข่บนผลิตผล และบริเวณทางเข้า-ออกควรทำเป็นประตู 2 ชั้น
2. เมื่อรับวัตถุดิบ ไม่ควรเปิดภาชนะบรรจุหรือถุงห่อผลิตผลก่อนเข้าบริเวณผลิต
3. ควรติดกับดักกาวเหนียวสีเหลืองขนาด 15x20 เซนติเมตร (ขนาดอาจปรับเปลี่ยนได้) ไว้ได้ตลอดไฟนีออน ที่ระดับต่ำลงมาประมาณ 15 เซนติเมตร อัตรา 1 กับดักต่อพื้นที่ 4 ตารางเมตร เพื่อดักศัตรูพืชหรือตัวเต็มวัยแมลงวันผลไม้ที่อาจหลุดลอดเข้ามาภายในบริเวณที่คัดบรรจุ ทั้งนี้ ควรดูแลการติดกับดักไม่ให้ก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขลักษณะ
4. ภาชนะที่บรรจุควรเป็นภาชนะที่ปิดมิดชิด เพื่อป้องกันแมลงวันผลไม้เข้าไปวางไข่ ถ้าภาชนะบรรจุมีรูต้องปิดรูด้วยตาข่ายขนาด 30 เมช ในกรณีใช้ตะกร้าผลไม้ต้องรองตะกร้าทุกด้านด้วยกระดาษสีน้ำตาลหรือสีขาว 2 ชั้น รวมถึงด้านบนด้วย จากนั้นจึงนำออกนอกมุ้งตาข่ายและขึ้นรถเพื่อขนส่งต่อไป

กรณีพบศัตรูพืชติดมาบนวัตถุดิบ เช่น เพลี้ยแป้ง อาจกำจัดโดยการเป่าลมแรงดัน 20 ปอนด์/ตารางนิ้ว

หมายเหตุ: ข้อมูลข้างต้นอาจมีการเปลี่ยนแปลง การนำไปใช้ให้ยึดตามเอกสารของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ฉบับล่าสุด หรือข้อกำหนดของประเทศคู่ค้า หรือข้อมูลจากงานวิจัยที่เป็นที่ยอมรับ